

SLOVENSKA BESEDA

Uredništvo: Dalmatinova 8 - Uprava: Beethovnova 6
Naročnina: Letno 40 Din, polletno 20 Din, četrtletno 10 Din - Čekovni račun 17.152
Izhaja vsak petek

ŠTEVILKA 21

V LJUBLJANI, 20. MAJA 1938

LETNIK II.

Dr. H. Krizman:

Zunanja trgovina!

Z nespametnim gospodarstvom se ne smeta spravljati v nevarnost država in narod

Pogosto se v gospodarskih krogih iznaša trditve, da je zelo važno za ozdravljenje gospodarstva kake države, za dvig blaginje v državi in za materialno okrepitev države, da se ustvari čim boljši in čim intenzivnejši odnosi izmenjave dobrin z ostalimi državami. Kakor je ta trditev teoretično točna, prav tako pa morajo taka prizadevanja in izvajanje take gospodarske in trgovinske politike v odnosih z ostalimi državami brez potrebne obzirnosti in premišljenosti povzročiti veliko materialno škodo prizadeti državi sami in njenemu narodu. Če se pa še izvajanje mednarodne trgovine pogojno veže s splošno mednarodno politiko dotične države, potem ni velika nevarnost le za gospodarske, temveč je še večja nevarnost za politične interese dotične države.

Kadarkoli gre za trgovino z inozemstvom, vedno je treba imeti pred očmi predvsem interese lastnih najširših ljudskih plasti. Nikakor ne more biti zdrava zunanja trgovinska politika, če se na pr. inozemstvu za nizko ceno in v klirinškem plačilu proda ves presežek žitne letine, morda celo še več, kakor pa potrebuje država za prehrano lastnega prebivalstva, pa se potem s tem doseže le to, da nastane v državi pomanjkanje žita, vsled česar se cene temeljne prehrane državljanov nesorazmerno in nezno dvigajo, to pa na tak način, da občutijo najširši ljudski sloji to dviganje cen kot novo nesorazmerno in krivično obremenitev. Če se vodi taka politika, potem pomeni to, da se namenoma omogoča inozemstvu, da se za skromen denar preživlja s pridelki države-prodajalke, do čim morajo državljani te države sami plačevati za isto žito znatno višje cene oziroma morajo stradati. Taka politika mora nujno privedi do popolnega osiromašenja najširših ljudskih plasti ozi-

roma izziva podražitev življenja prav na vsej črti.

Potruditi se je treba, da bodo imeli kmečki pridelki čim boljše ceno, da se bo kmetijstvo kmetu tudi res izplačalo; pač pa je treba to stvar izvajati tako, da bo imel dejansko korist od te politike oni, ki zemljo neposredno obdeluje, ne pa da bo imel vso korist le preprodajalec, bodisi naš, bodisi inozemski.

Če opazujemo posamezne pojave v zadnjem času, moramo priti do zaključka, da se vodi prav ona gospodarska politika, ki ne ustreza temu, kar smo zgoraj poudarili.

Temu življenjskemu problemu se mora posvetiti največja pozornost, ker bi nadaljevanje dosedanjih metod utegnilo izzvati ravno nasprotno rezultate od onih, kakršne se je hotelo doseči. V tej smeri se že kažejo absolutno točni pojavi.

V današnji motni dobi predstavljajo surovine in živila največje bogastvo vsake države. Zato tudi vidimo vsepovsod, kako vse države tekmujejo med seboj, katera si bo ustvarila večje zaloge surovin in življenjskih potrebščin za primer kakih sporov in spopadov. Proti interesom lastnega naroda dela tisti, ki lahkomišelnost in v brezcenje izpušča iz rok surovine in življenjske potrebščine, ker utegne nepričakovano napočiti čas, ko jih pod nobenim pogojem in za nobeno ceno več ne bo mogel nabaviti, čeprav bodo takrat za narodni in državni odpor življenjsko važne in neuporne. Zdrav razum zahteva, da se pušča iz rok samo gotov del presežka pridelkov, in to dobro premišljeno in preračunano. Nikakor pa se ne sme danes voditi politika prodajanja prav vseh dobrin, kar jih v državi sploh je, ker se vodi s tem v skrajno nevarnost življenjski interesi države in naroda!

V. Vlahovič, Ljubljana:

Terjatev pravice

Za vsako idejo in njeno zmago je treba preizkušnosti in ravnodušnosti

Svetovna vojna je kot živ pekel po svojih grozotah in posledicah v vseh bitnih vprašanjih popolnoma preobrazila človeka. Lahko rečemo, da je bila doba zadnje svetovne vojne mejnik med nekdanjo šablonsko življenjsko tirnico in nastopajočo moderno dobo. Zato ni čudno, če ljudstvo odklanja vse one teorije, ki sicer z lepimi frazami napovedujejo boljše čase, v praktičnem življenju pa ne kažejo nobene stvarne in vsebinske vrednosti.

Če vemo, da so te bajeslovne napovedi o »boljših časih« tesno zvezane s temnimi tendencami, ki se upirajo slehernemu zdravemu in razumnemu človeku, ki je kdajkoli prestopil prag iz teme v tako zvani »kulturni

svet«, v katerem gleda neprikrito bridkost sedanje dobe, ko se dostojanstvo človeka očitno in sistematično preoblikuje iz zakonite naravne individualne vrednote v brezpravno bitje, moramo priti do neizogibnega zaključka, da je to nasilna likvidacija zdravega razuma in človekove samobitnosti.

Edina tolažba je zaenkrat še nepremagljivo dejstvo, da normalne funkcije duha ni mogoče prepričati in zatreti niti z najreakcijonarnejšimi sredstvi, katere je iznašla današnja »prosvetljena doba«.

Sodobni družabni sistem hoče v svojem divjem zaletu za vsako ceno vsiliti človeštvu to pogubonosno ozračje kot edino rešitev, ki naj ga osvobodi trpljenja in

ki naj mu prinese gotovejšo, lepšo bodočnost.

Sidro rafiniranih nakan je zaenkrat zapelo svojo »rešilno ladjo« v viharju brezpravnega ozračja, v katerem bo vse tisto, kar je zgrajeno na nasilju, uničeno. Važni in usodepolni tre-

N. M.:

Mladina in politika

V borbi za boljšo bodočnost in demokracijo nas mora družiti bratovska sloga

Kakor je naša mladina takoj po končani svetovni vojni pokazala razveseljivo in čuda trezno zanimanje za politiko in vse dogodke, ki so v neposredni in vsaj vzročni zvezi z njo, prav tako se je to zanimanje in stvarno poseganje mladine v politiko v poznejših letih našega narodnega skupnega življenja nekako ohladilo, da ne rečemo skoro popolnoma prenehalo. Vzrokov za to je več, vendar se o vseh povsem pravično in objektivno dandanes ne da razpravljati. Mladina je že pred leti pričela prepuščati politično delo tako imenovanim poklicnim politikom, katerih večina pa ni vodila neke točno določene politike, niti se iz različnih vzrokov ni držala ali pa ni mogla držati političnega programa te ali one stranke. Seveda vse to ni moglo vedno iti v korist in blagor naroda in države.

V zadnjih letih pa je nastopil v našem notranjem državnem življenju še neki drug, nov pojav. Gospodarski položaj ljudstva, in sicer predvsem najširših slojev, se je pod vplivom svetovne krize močno poslabšal in življenje postaja od dne do dne težje. Ljudje so pričeli postajati nezadovoljnejši in so se pričeli aktivno pečati s politikom, ker gledajo le v njej sredstvo za izboljšanje svojega gospodarskega in političnega položaja. Temu zgledu je spontano, kakor po nekem nagonu, sledila tudi mladina, ki ji poprej do nje ni bilo kaj prida. Prej, ko še ni bilo take brezposelnosti, ko je lahko skoro še vsakdo študiral, ko še ni bilo na svetu take nevarnosti nove vojne, kakor je danes, takrat mladina kot nekaka celota še ni vstopala v politiko, ker pač enostavno ni imela takih zahtev, ki bi jo družile in usmerjale v skupno kulturno in politično aktivnost.

Danes ta dan pa je pričela vsepovsod tudi mladina aktivno vstopati v politiko za uresničenje svojih zahtev. Zakaj? Zlo brezposelnosti zadeva predvsem mla-

nutki pa nastajajo v življenju dostikrat tudi po najmanj pričakovanih vzrokih.

de ljudi. Ali so na eni strani končali študij in šole, pa nimajo službe in možnosti zanjo, ali pa jim na drugi strani previsoke takse in šolnine onemogočajo šolanje, dela in zaposlitve pa dobiti ne morejo. Za pravičen razvoj je mladini neogibno potrebna svoboda, da more tako do najvišje mere razviti svoje ustvarjalne zmožnosti, da more svobodno in ne po odredbi in zapovedi graditi svojo osebnost ter svoj pogled na svet in da naposled ne kaznovano zadovoljuje svoje stremljenje po znanju. Mladina hoče demokracijo, ona hoče, da se sliši tudi njeno mnenje v vseh stvareh, ki se tičejo njene kože. Kratko povedano: Mladina hoče lepšega življenja, ki bo imelo v sebi več mladosti, kakor je pa ima dandanes. Mladina hoče pošteno živeti in ustvarjati! Mladina noče smrti in ubijanja, temveč zahteva življenje! Te zahteve sodobne mladine so povsem upravičene in razumljive.

Če pa hoče mladina uresničiti te svoje zahteve, se mora politično boriti. Vstopiti mora aktivno v politiko, tako zaradi naroda, ki mu pripada in čigar interese mora zastopati, kakor tudi zaradi svojih mladinskih interesov, brez katerih zanjo ni ne življenja, ne napredka. Videli smo in živo občutimo, kam nas je pripeljala nedavna preteklost; zato je res že skrajni čas, da se pričnemo pozitivno udejstvovati tudi na političnem polju. S svojo mladostjo bomo vnesli v splošno narodno borbo za demokracijo, za svobodo, enakopravnost in pravico, mnogo navdušenja, idealizma in hrabrosti, in že samo s tem bomo onemogočili sleherni poskus, da bi se še mogel kdo osebnost okoriščati na račun ljudskega zaupanja in trpljenja.

Vsi, ki ljubimo to našo domovino in svoj narod, vsi, stari in mladi, moramo biti složni v borbi proti vsemu onemu, kar nam greni sedanje življenje in kar nam zatemnjuje pogled v boljše, srečnejšo in jasnejšo bodočnost.

Vlasta Tancig, Ljubljana:

Potreba soodločanja žene

Kakšna je bilanca ženskega dela in prizadevanja pri nas

Minilo nedeljo so naše žene na občnem zboru Banovinske ženske zveze pokazale, kako se usmerja in razvija njihovo delo in kakšni so rezultati tega prizadevanja. Društva, 21 po številu, so delala predvsem za izboljšanje naših socialnih razmer, za omiljenje bede in brezposelnosti, ... v protialkoholnem in protituberkuloznem gibanju ...

za izboljšanje in razširjenje naših, od oblasti kakor pastorka prezrtih bolnišnic, za izboljšanje domačega gospodinjstva in gospodarstva, za izpopolnitev mladinskega skrbstva, ... proti nasilnemu kratežu osnovnih človeških pravic, proti celibatu učiteljic, za uvedbo starostne prekrbe siromašnih mater vseh slojev, za vsestransko prosvetljenje

POLITIČNI TEDEN

Minili teden je zopet potekel v znamenju živahnega strankarsko-političnega gibanja in delovanja. Vršili so se številni politični shodi in sestanki v raznih krajih, sklicani od pristašev obstoječih političnih strank. Med temi je posebno treba zabeležiti shod voditelja dalmatinskih samostojnih demokratov g. dr. Ljube Leontića v Splitu, kjer se je ta zavzemal za čim tesnejše sodelovanje med Kmečko-demokratsko koalicijo in beograjsko Združeno opozicijo ter z vsemi drugimi političnimi skupinami, ki se borijo za resnično demokracijo ter pravično rešitev hrvaškega vprašanja. Za njim je sklicala sestanek v Narodnem gledališču v Splitu bivša HSS, ki ga je otvoril narodni poslanec g. Paško Kaliterna. Kot prvi govornik je nastopil urednik »Hrvaškega dnevnika« g. Ilija Jukić ter obširno razložil zunanjepolitični položaj. Za njim je govoril narodni poslanec iz Livna g. Ivan Čelan o ideologiji HSS in naglašal potrebo sloge v hrvaških vrstah. Najpomembnejši pa je bil govor zastopnika g. dr. Mačka profesorja g. Tomašića, ki je izjavil, da je Kmečko-demokratska koalicija proti ustanavljanju ljudske fronte v naši domovini. Fašizem, boljševizem, ljudska fronta in slične politične formacije in ideologije so politični proizvođači, lastni raznim tujim državam, ki nimajo z nami nobene zveze, pa ni zato nobenega povoda, da bi mi hlapčevali takim tujim idejam. Govornik si je privoščil tudi neke dalmatinske klerikalce, ki poudarjajo, da morajo ohraniti hrvaški katoličani možnost, organizirati samostojno hrvaško katoliško stranko in je naglašal, da za tako stranko ni potrebe v hrvaškem narodu, ki mora biti čvrsto organiziran v eni sami stranki, ako hoče doseči zmago svojih upravičenih zahtev.

Tudi v Srbiji in Vojvodini je bilo politično življenje nad vse razgibano. Tako je priredila Združena opozicija v Novem Sadu velik shod, na katerem je nastopilo večje število vidnejših prvakov Združene opozicije, med njimi gg. Miloš Trifunović, Miloš Bobić, dr. Lazar Marković, dr. Momčilo Ninčić in Božidar Vlajić. V Petroveu na Mlavi pa sta bila glavna govornika narodna poslanca gg. Špadijer in dr. Gavrilović. V Valjevu so govorili v okviru Združene opozicije gg. dr. Dragoljub Jovanović, dr. Ribar in dr. Smiljanić, ki zahtevajo, kakor je znano, hitrejši tempo v opozicijski politiki.

Omembe vreden je tudi sestanek, ki ga je sklical g. Ivan Malinar, predsednik Oblastnega odbora Narodne odbrane in glavni urednik »Jugoslovenskega Lloyd« v Zagrebu. Sestanek se je vršil le proti vabilu, a na dnevnem redu je bilo stališče napram današnjemu političnemu položaju in potreba koncentracije vseh jugoslovenskih sil v en narodni pokret. Sklicatelj je podvrget ostru kritiki vse naše politične razmere od marsejske tragedije dalje. Naslikal je škodljivost raznih internacional, ki so se po njegovem mnenju v zadnjem času pri nas razbohotile in zaključil svoja izvajanja z gestom: »En kralj, en narod, ena država in eno avtoritativno narodno in državno vodstvo!« Povedal pa ni, kdo naj bi bil ta avtoritativni vodja.

naših deklet, žen, mater... kakor je v svojem uvodnem govoru pojasnila ga. predsednica Govekarjeva.

Kdor pregleduje tajniško poročilo, mora priznati, pa naj je še tako zagrizen «antifeminist», da je delo, ki ga vršijo naše žene, nujno potrebno, da je usmerjeno strogo realno in da bi se razmere temeljito predrugačile, če bi se izvršila vsaj polovica tega, kar je v teh načrtih zasnovanega.

Tako je Banovinska ženska zveza pričela akcijo za zvišanje prejemkov javnih nameščencev, za vrnitev družinskih doklad za ženo in otroke, akcijo za zbiranje časopisov, mladinskih in drugih knjig za Slovence onkraj meje, akcijo za žensko bolnišnico, akcijo za zbiranje otroških oblek in perila, razstavo naših likovnih umetnic, da omenimo le najvažnejše. Zveza je intervenirala v dolgi vrsti zadev, tako za ukrepe v prid revnim otrokom iz rudarskih revirjev, za sprejem porodnic v bolnišnico, za stalno namestitve profesorice-akademskih slikaric, kar je zopet le nekaj izmed ostalih intervencij.

Poročila tiskovne komisije, gospodarsko-gospodinjke komisije in komisije za zaščito dece so točno prikazale delo naše žene na tem področju, manjkalo je samo še poročilo o realizaciji teh načrtov.

Da! Prav to je Ahilova peta v delu naših ženskih organizacij. Delajo, delajo — pa ne morejo ničesar ustvariti, vsaj v tej izmeri ne, kakor je načrt zamišljen. Zakaj ne? Cisto preprosto. Denarja ni. Premoženje Zveze znaša okrog 8000 din. Kako naj n. pr. komisija za zaščito dece izvede ustanovitev prepotrebni posvetovalnic za noseče žene, dnevnih zavetišč za otroke predšolske dobe in otroških igrišč, ko sama nima denarja, njene zahteve pa romajo na pristojnih mestih po večini v koš?

Dokler naše ženske organizacije ne bodo razpolagale z večjimi kapitali ali dokler naše žene ne bodo imele pravice soodločati pri upravi našega narodnega premoženja, toliko časa se bo njihovo delo izčrpavalo v zahtevah, hotenjnih, načrtih, intervencijah in toliko časa ne bo moglo biti realizirano. Soodločanje pri upravi države bo naši ženi dala ženska volilna pravica.

Domači pomenki

Trije bratje

Oče Janez Milavec iz Postojne je imel tri zakonske sinove. Danes jih sam ne pozna več. Eden se piše, ali bolje, pišejo ga: Michellini, drugega Milani, tretjega Michellazzi. Rodovnik te rodbine bo čez nekaj let svetovna znamenitost.

Ljubljanski grad

Modernizacija ljubljanskega gradu je počivala dobra tri leta. Zdaj so se zopet lotili tega dela — po načrtih bivše občinske uprave.

Žito in kruh

V naši državi so ogromne ploskve posejane z žitom. Z brzovlakom se moreš voziti stotine kilometrov po neskončnih ravninah, po katerih raste žito, žito, žito. Ko smo se prvičkrat vozili po njih, so nam srca bila od silnega navdušenja, češ, glej, to silno bogastvo plodne zemlje je naše. Lakote naša zemlja ne bo nikdar več poznala! Kako smo se varali! Danes jemo najdražji kruh na svetu, a v inozemstvu jedo kruh iz naše pšenice mnogo ceneje, kakor mi!

W. Churchill o Društvu narodov

Winston Churchill je v Manchesteru imel velik govor, v katerem je med drugim rekel: «Društvo narodov je danes zapuščeno od svojih članov. Ono je začasno brez moči, toda zopet se bo okrepilo. Francija in Anglija sta sklenili vojno zvezo. Ti zahodni demokraciji morata pozvati druge države, ki pravilno razumejo mir in demokratično svobodo, da pristopijo k tej zvezi. Tak razvoj bi znatno ojačil načelo kolektivne varnosti. Ali nismo danes varnejši, ko sta se Anglija in Francija, to je 86 milijonov ljudi, združili, da nastopita proti provokiranim napadom? Načelo vseh demokratičnih narodov mora biti: Oborožuj se do skrajne meje svojih moči in brani Društvo narodov!»

Kaj bodo jedli

Ministra Göbbelsa list «Der Angriff» piše, da sta mesa in beli kruh, škodljiva za človeško zdravje in da bi bilo najbolje, uživanje obojega preprečiti.

Največja demokracija

Najmlajša od velikih svetovnih držav je Severno-ameriška Unija, ki je obremen najjačja, najbogatejša in najbolj urejena, in v kateri so ljudje še najbolj zadovoljni. V njej žive vse rase in vsi narodi sveta, govori in piše se v tej državi v okroglo 600 jezikih in dialektih. Toda njene veličine ni ustvaril ekstremni sezonski nacionalizem, temveč splošno-narodno hrepenenje po svobodi, enakosti, pravici in napredku!

Slovinci v Jugoslaviji

Kakor poročila glasilo sarajevskih Slovencev «Zora», živi izven mej dravske banovine krizem Jugosla-

zdaj ga pa črnijo, blatijo in «not tlačijo», da se poslužim ljudskega izraza. Zakaj, verjemite mi, da je prikrivanje zločinov in hudodelcev ena najhujših napak našega današnjega človeka. Ali je takim ljudem sploh kaj znano, kaj se pravi k grehu molčati in kaj so tuji grehi? — Tudi mi se strinjamo z gornjo sodbo, toda menimo, da velja isto tudi za politične primere in ne le za sodno-kazenske. In če «Domoljub» ugotavlja, da so očitki, ki jih je iznesel, ena najhujših napak «našega» (njegovega, op. ur.) človeka, potem je napisal vso bridko ugotovitev na pravi naslov, saj so nanj naročeni in ga kot prvi prečitajo nedvomno — njegovi ljudje v raznih krajih, poklicih in položajih. Želimo, da bi gornji članek kaj prida zalegal v tej znova pohujšani in pokvarjeni dolini šentflorjanski...

Enemu groš, drugemu knof

«Trgovski list» je napisal v svoji 53. številki v uvodniku, v katerem zahteva od pristojnih činiteljev več skrbi za našo notranjo trgovino, med drugim tudi naslednjo bridko resnico: «Če se je treba odločiti med interesom domačega, v državi živečega trgovca, ki pušča ves svoj zaslužek v državi, ki plačuje poleg vseh državnih, samoupravnih in socialnih davščin še narodni davek, ter med tujim kapitalom, čigar lastniki žive izven države in ki ves svoj dobiček spravljajo v tujino, ki plačujejo le nekatere davščine, a prav nobenega narodnega davka, če se je torej odločiti med tema dvema, potem pač ne bi smelo biti nobenega dvoma, da gre prednost domačemu trgovcu. In vendar doživljamo, da se tako ne postopa in da se pospešuje tuji kapital s privilegiji, domači nacionalni trgovci pa ubija s pretiranimi davščinami.»

Ob protituberkuloznem tednu piše socialistični tisk: «V obrambo proti tuberkulozi sta potrebna najprej zadostna prehrana in zdravo stanovanje. Glavno pa je in ostane, da se dvigne življenjski standard prebivalstva, ki je zaradi slabe prehrane in slabe stanovanjske preskrbe vedno v nevarnosti, da oboli za tuberkulozo in kadar oboli, nima možnosti zdravljenja, ker slabo živi in slabo stanuje. Naše delavstvo je danes plačano za 50 odstotkov manj od predvojne paritete. Protituberkulozni boj bi morala predvsem podpirati v večji meri država in samoupravne oblasti vse od kraja. Glavno podporo bi pa morala nuditi državna gospodarska in socialna politika, to je, odločno moramo zahtevati, da se standard življenja dvigne in da se preskrbe povsod zdrava stanovanja!»

Nujne notranje potrebe

Letošnji državni proračun, ki smo ga pred sedmimi tedni načeli kot slastno narodno pogačo, kaže že pri prvih zarezih čudne rožine, o katerih pišejo tudi režimski listi naslednje: «Napravn lanskemu letu je moralo notranje ministrstvo zvišati izdatke za orožništvo za 42 milijonov dinarjev, tako da znaša nova proračunska postavka za orožništvo v Jugoslaviji letos 358 milijonov dinarjev, izdatki za državno policijo (brez krajevnih mestnih policij, ki jih vzdržujejo manjša mesta sama) pa 74 milijonov dinarjev. Ves ta aparat spada v področje notranjega ministra g. dr. Antona Korošca.»

Doig žitnih cen

V glasilu slovenskih gospodarskih krogov beremo: «Cisto iztrženi Sloveniji je treba pomagati. Zlasti se mora znižati Sloveniji davčni odstotek, na drugi strani pa je treba povečati javna dela v Sloveniji! Od začetka svetovne krize doživlja Slovenija same udarce in njeno gospodarstvo je oslabiljeno do skrajnosti. Zato tem manj prenese zadnji, najnovejši udarec, to je — dvig žitnih cen!»

Vatikan o Židih

Vatikanski službeni list «Osservatore Romano» piše o preganjanju Židov v nekaterih evropskih državah in pravi med drugim naslednje: «O židovskem vprašanju se more misliti, kakorkoli se hoče, vendar mora krščanstvo protestirati vselej, kadar se sramoti človek, pa naj je ta kristjan, pogan, musliman ali žid. Mi katoličani protestiramo, kadar se v karikaturah sramotijo cerkveni dostojanstveniki in svoje-ga protesta ne dvigamo zgolj zato,

ker je osramočen predstavnik cerkve, temveč še bolj zato, ker gre za človeka. Enako stališče moramo zavzeti tudi, kadar gre za kateregakoli drugega človeka... V vsakem napadenem človeku se gazi človeško dostojanstvo vobče.»

W. Steed o sudetskih Nemcih

Londonske «Times» so te dni objavile dvoje pisem, katerih avtorja sta brigadni general Spears in znani publicist Wickham Steed. Obe pismi sta naperjeni proti lordu Noelu Buxtonu, ki je nedavno nastopil v obrambo Henleinovih radikalnih načrtov v vprašanju avtonomije sudetskih Nemcev. Kritizirajoč nazore lorda Noela Buxtona, opozarja general Spears na to, da živijo tudi na nemškem ozemlju in v nemškem Rajhu češke manjšine in vprašuje, ali imajo te češke manjšine isto svobodo v prosveti, kakor jo imajo sudetski Nemci, ali morejo svoje pritožbe iznašati v lastnem tisku in v parlamentu in končno, ali si morejo dovoljevati tako burne demonstracije proti vladi, kakršne so značilne za aktivnost sudetske nemške stranke? Wickham Steed izjavlja soglasno s profesorjem Haroldom Temperleyem, da predlog lorda Buxtona nikakor ni izvedljiv, niti ni v skladnosti s samostojnostjo češkoslovaške države. Dejansko obstoja vprašanje, ali Hitler in Henlein sploh želita, da bi bili sudetski Nemci zadovoljni v okviru češkoslovaške države ali izven nje? Prava pritožba Nemčije leži vsekakor v eksistenci neodvisne Češkoslovaške, ki je v napolje nemški ekspanziji na črno morje in še naprej. Dalje opozarja Steed, da so nemške manjšine, da južne Tirolske niti ne omenja, tudi na Danskem, Poljskem, v Rumuniji, Jugoslaviji in v drugih državah. Če bi se pravica samoodločbe priznala sudetskim Nemcem, zakaj neki bi se potem mogla odrekati na primer Flamecem, katere nacionalno-politična mapa narodnih socialistov vlač v meje Tretjega rajha? Češkoslovaška vlada je postopala s sudetskimi Nemci boljše, kakor se je v srednji in južni Evropi postopalo z narodnimi manjšinami vobče. Če so se zgodile kake upravne napake, naj se te napake popravijo brez kršitve in tangiranja političnega edinstva stare kraljevine Češke. Ne bilo bi pametno od angleške vlade, če bi hotela pripraviti Češkoslovaško, da pojde tudi nad to mejo!

Moč resnice in dela

V svojem govoru mladini l. 1888. je rekel veliki francoski besednik Jean Joss med drugim sledeče: «Videli ste, kako velike drame v zgodovini z enim samim zamahom dvigajo vse duše, videli ste, kako verske in moralne revolucije obnavljajo istočasno vsa srca, videli ste, kako poskušajo najnižji in najvišji ljudje na svoj način reševati problem usode, videli ste, kako gredo vsi državljani, najnižji in najvišji, v velikih nevarnostih na pomoč svoji domovini. Videli ste, kako propadajo absolutistične ustanove, kako izginjajo predsodki kast in sekt in kako se ustvarjata na njihovem mestu dve sili, edino zakoniti in trajni, namreč moč resnice in moč dela. Izgleda vam pravično, da morejo vsi ljudje sodelovati v resnici, da se morejo otresti suženjstva in bede ter da morejo najti v svojem delu sredstvo za svoje življenje, ki naj bo resnično človeško.»

Vsak na svoje mesto

O poslanstvu duhovnika piše «Le vie intellectuelle» in po njej svojim bratom v Gospodu na slovenskem vrtu presaja krščanskosocialna «Delavska pravica» v opomin in pouk: «Laiki naj se poglobijo v časovne stvari, duhovniki pa naj se posvetijo službi dušam in božjemu kraljestvu. Kot najhujšega zla naj se varujejo, da bi usuznjili svoje posvečeno poslanstvo ljudem, ki bi hoteli izkoristiti vse, kar je svete-ga, za svoje stranke, svoja podjetja ali svoje vojne...» — Ob teh besedah in naukih se nam zdi, da je nekje blizu udarila strela naravnosti v sredo hiše. Štelovoda ni bilo...

Oglašujte v
„Slovenski besedi“

Zunanja politika

Mednarodni položaj se nahaja še vedno v odmevu obiska voditelja nemške države g. Hitlerja fašistični Italiji. Triumfalen sprehajem, ki so ga nemške množice priredile svojemu kancelarju ob njegovi vrnitvi iz Rima, naj bi služil za dokaz, da stoji ves nemški narod za izjavami svojega voditelja in torej tudi neomajno za politikom Osi. V Genovi je pa vodja fašizma pred ogromno množico ljudi s svoje strani poudaril italijansko lojalnost v zavezništvu z nacionalnim socializmom in pa čvrstoto Osi, ki je postala težišče evropske politike.

Po vsem tem more evropska javnost res računati z italijansko-nemškim zavezništvom, simpotomatično pa je, kako ostale sile v Evropi na to politiko reagirajo. Sporazum Anglije z Italijo, kakor tudi isto prizadevanje Francije, kažeta, da pelagata obe zahtodni velesili veliko vrednost na to, da bi se italijanski del Osi okreplil. V Angliji radi poudarjajo Hitlerjeve besede o prihodu Nemčije k Sredozemskemu morju in o bogastvu Afrike ter hočejo očitno s tem naznačiti vsaj posredno skupne interese, ki jih imata Anglija in Italija v Sredozemskem morju. Sicer pa prevladuje mnenje, da se je mednarodni položaj v Evropi znatno izboljšal, zlasti še, odkar je bil voditelj sudetskih Nemcev Henlein v Londonu. Pričakuje se, da bodo Nemci na Češkoslovaškem sprejeli statut narodnosti, po katerem naj bi dobili avtonomijo in sorazmerno udeležbo v državni upravi. Vprašanje je le še, če bo češkoslovaškimi Nemcem uspelo, izsiliti od vlade, da se ta odreče svojega zavezništva z Rusijo, kar se zdi ena glavnih zahtev, ki jih stavi Berlin Pragikot odškodnino za popuščanje v svojem agresivnem stališču.

G. Mussolini je v Genovi tudi napovedal, da bomo imeli v Evropi mir, da bo pa ta mir — oborožen mir. Po sestanku obeh voditeljev se res pojavlja še bolj, kakor poprej, geslo: «Oborožuj se do skrajne meje svojih sil!» In tekma med demokratičnimi in avtoritativnimi državami je zavzela topogledno še fantastičnejše razmerje. Anglija in Francija sta v teh dneh votirali ponovno težke milijarde, Anglija pa je poleg tega podvrгла strogemu proučevanju organizacijo vse svoje oborožene sile. Anglija je namreč taka srečna država, da smejo njeni državljani tudi o narodni obrambi govoriti svobodno ter jo celo kritizirati, saj je ta obramba ona ustanova, od katere je neposredno odvisno življenje imperija. Anglež ne pozna neumestnega sramu, da so vojska, mornarica in letalstvo svete zadeve, o katerih se sploh ne sme govoriti. In tako se je ugotovilo, da ni v značni obrambi vse v redu. Posledica je bila, da bo Anglija reorganizirala svojo zračno silo, rekonstruirala pa je tudi svojo vlado ter postavila v življenjsko važne resore sposobnejše in energičnejše ljudi. Razvoj angleške politike v zadnjih tednih kaže torej, da vidi Anglija najnevarnejšega tekmečca v Nemčiji. Posebno ji ne uga-jajo neprestane nemške zahteve po angleških kolonijah in po politiki svobodne roke v srednji Evropi. Navzlic temu se pa ne da zanikati, da Nemčija ravno v srednji Evropi vztrajno dobiva uspehe. Dokaz je nova madžarska vlada, ki namerava v marsičem hoditi po nemških poteh. Zato je veliko vprašanje, če bosta mogli zahodni demokraciji zaustaviti kamen, ki se je sprožil v srednji Evropi.

Uprava „Slovenske besede“ se je preselila v Beethovno ulico števil. 6., poleg Banovinske hranilnice.

DOMA IN NA TUJEM

OPOZARJAMO VSE ONE, ki so prejeli današnje številko «Slovenske besede» na ogled, zlasti pa posestnike in kmetovalce, da imajo naročniki «Slovenske besede» pravico do brezplačnih pravnih in upravnih nasvetov. Glej današnje «Posvetovalnico» v inseratnem delu lista!

Dva velika kongresa, ki bosta obrnila pozornost vse države nase in na Ljubljano, bosta med pomladanskim Ljubljanskim veleseljmom, ki bo od 4. do 13. junija. Iz vse države se bo zbralo okrog 6000 trgovcev na vsedržavnem trgovskem kongresu, ki se ga bodo udeležili tudi zastopniki trgovstva iz Bolgarije. Gospodarski pomen veleseljma bo zrasel že zaradi tega kongresa, a letošnji veleseljem bo tudi sam na sebi zelo pomemben, ker bo vseboval velike, reprezentativne gospodarske razstave. K temu je treba prišteti veliko posebno razstavo «Naša cesta», ki bo pokazala, kakšne bi naj bile naše ceste in kakršne bodo morale prej ali slej postati, saj je Slovenija izredno pomembno mednarodno gospodarsko križišče. O velikem gospodarskem pomenu za vsa država primerne cestnega omrežja v Sloveniji bodo razpravljali na kongresu Društva za ceste. Razstava sama bo lahko prepričala udeležence kongresa iz drugih pokrajin in zlasti iz Beograda, da je zahteva Slovenije po dobrih, modernih cestah v resnici življenjska ter v interesu vse države. Velika avtomobilska razstava pa bo hkrati pobuda za čim intenzivnejše pospeševanje motorizma pri nas. Splošna gospodarska razstava veleseljma bo nudila lepo zaokroženo sliko življenjske sposobnosti slovenske industrije in obrtne delavnosti. Skupna, reprezentativna razstava Francije nas bo vzpodbujala, da se okle- nemo čim bolj svoje iskrene in mogočne zaveznice, ki ne prihaja k nam z ognjem in mečem, ampak — s knjigo. Na razstavi bo namreč razstavljenih tudi tri tisoč francoskih knjig.

Vsi Slovenci in Slovenke bi morali vstopiti v narodno-obrambne organizacije! «Branibor» vas kliče na okope! Ustanovljajte podružnice «Branibora» po vsej Sloveniji! Navodila daje Osrednji odbor «Branibora» Ljubljana, Tyrševa cesta 1-a/IV., telefon 20-01, ki je te dni izdal tudi dva zanimiva dokumenta kot vodnika slovenske mladine k razmišljanju, delu in dejanjem. **Jugoslovansko Sokolstvo** šteje danes v 850 društvih in 1400 kmečkih sokolskih četah skupno 218.483 pripadnikov, od tega 107.225 članov, 19.344 članic, 19.641 naraščajnikov, 8.363 naraščajnic, 55.645 moške dece in 28.264 ženske dece.

O predragi voznini na naših železnicah pogosto tožijo ljudje. V resnici pa je osebni promet ravno v Sloveniji izredno živahen. To je dokaz, da bi bil še mnogo bolj živahen, če bi bila voznina nižja. Poceni se bo lahko vsak vozil v Ljubljano in v vse obratne smeri o priliki letošnjega pomladanskega ljubljanskega veleseljma, ki bo trajal od 4. do 13. junija. Polovična voznina bo veljala za prihod v Ljubljano od 30. maja do 13. junija, za odhod pa od 4. do 18. junija.

Knez-namestnik Pavle je pred kratkim sprejel v avdijenci dr. Davida Albalu, podpredsednika zveze židovskih verskih občin in

mu ponovno izrazil svoje iskrene simpatije za Žide v Jugoslaviji.

Za novega generalnega ravnatelja jugoslovanskih državnih železnic je bil imenovan inž. Nikola Gjurić.

Glavni odbor b. Demokratske stranke je sklican k plenarnemu zasedanju 19. junija v Beograd. **Jugoslov. novinarsko združenje** bo imelo svoj letošnji redni občni zbor 29. t. m. v Zagrebu. **Sprememba v vladi.** Dosedanji minister brez listnice dr. Behmen je odstopil in je prišel na njegovo mesto Džafer Kulenović, ki je bil izvoljen leta 1935. v srezu Žepče za narodnega poslanca na Jevtičevi listi in je sedaj vnet član JRZ.

Predsednik Demokratske stranke in član vodstva Združene opozicije Ljuba Davidović si je že toliko opomogel od zadnje bolezni, da zopet sprejema politične obiske v svojem stanovanju.

V Vrnjački banji se je mudil na daljši zaupni konferenci pri predsedniku Radikalne stranke Aci Stanojeviću eden vodilnih šefov Združene opozicije iz Beograda minister v pok. Miloš Trifunović in mu poročal o notranje- in zunanje-političnem položaju.

Epidemija hripe razsaja v Splitu, vendar zaenkrat še ni bilo smrtnih žrtev. Pričakuje se, da bo bolezen z nastopom vročih, solnčnih dni kmalu izginila.

Na Beograjskem veleselju so priprave na organiziranju prve balkanske mednarodne zrakoplovne razstave že v polnem teku.

Razburjivi politični dogodki zadnjih tednov so povzročili pri nekaterih tenkovestnežih dvom, ali zaradi novo nastale situacije v mednarodnem svetu morda ni ogrožen tudi letošnji jubilejni vsesokolski zlet v Pragi. Vsej javnosti sporočamo, da se bo zlet v Pragi brezpogojno vršil.

Jugoslovanska policija je prešla povabilo praške policije k udeležbi na vsesokolskem zletu. V Prago bo prišla policijska delegacija iz Beograda, ki bo štela 4 častnike in 16 mož.

Na vseh jugoslovanskih vseučiliščih je bilo lansko šolsko leto vpisanih 15.913 slušateljev, ki so bili po stanovskem izvoru: 359 duhovniških sinov, 1270 profesorov in učiteljskih, 2812 sinov državnih uradnikov, 325 advokatskih, 654 sinov zasebnih uradnikov, 838 obrtniških, 1581 trgovskih, 689 častniških in 2989 kmečkih sinov.

Premalo. Predsednik francoskih bakrenih rudnikov v Boru v Srbiji Mirabaud je nedavno v svojem poročilu na občnem zboru delničarjev stokal, da letos čisti dobiček podjetja ne bo tako velik, kakor lani, ko je družba javno izkazala «samo» 108 milijonov frankov čistega dobička. Tako podjetje se pa res ne izplača...

Nova podražitev kruha. Zadnjič smo poročali, da so beograjski in splitski peki podražili kruh za 50 do 75 par pri kilogramu. Sedaj zahtevajo pekovski obrtniki v obeh mestih ponovno podražitev kruha še za 25 do 50 odstotkov.

Obljube in dejanja. Bosenska prestolnica Sarajevo se je smatrala doslej za močno postojan- ko pristašev režimske JRZ, ker je pričakovala po obljubah voditeljev JRZ dr. Spaha, dr. Behmena, dr. Kaludjerčića in drugih izdatne dotacije za javna

dela na svojem področju. Za letos so gospodje Sarajevu obljubili kar 80 milijonov dinarjev. Sedaj pa je prišlo bridko razočaranje in mrzel poliv v obliki znižanja teh kreditov za gradnjo državnih poslopij v Sarajevu na 20 milijonov dinarjev, pa še ti niso povsem gotovi...

Kaj bodo letos gradili v Beogradu iz javnih sredstev? Zagotovljen je denar in takojšnja gradnja za: Opero, etnografski muzej, novo gimnazijo (sedaj ima Beograd «samo» 8 moških in 5 popolnih ženskih gimnazij), akademsko menzo, mešano meščansko in višjo pedagoško šolo, ograje okrog vseh vseučilišnih stavb itd. Seveda tukaj niso vštete mnoge palače, ki jih bodo gradila razna ministrstva in razne bogate državne gospodarske ustanove iz lastnih sredstev. Obenem se bodo letos zagotovila obsežna dragocena zemljišča za celo vrsto novih stavb, ki se bodo gradile iz javnih sredstev v prihodnjih letih.

Združenje gledaliških igralcev bo priredilo svoj letošnji kongres v Splitu, kjer se bo vršil ob tej priliki tudi monstre koncert treh filharmonij.

Vsa Baranja je že več tednov brez električnega toka in razsvetljave, ker je neka trgovska ladja pretrgala električni kabel v Donavi.

V Beogradu se mudi nemški arhitekt dr. Werner March, ki proučuje teren, kje bi se mogel zgraditi velikanski olimpijski stadion za olimpijado leta 1948.

Državna obrtna razstava bo prirejena v letošnjem oktobru v Beogradu.

Nemški tisk je dobil uradni nalog, da odslej sploh ne sme več omenjati južnotiroškega vprašanja.

Rumunija bo dobila zakon o novi notranji upravni razdelitvi države na 7 pokrajin.

V vsej Franciji se je pričela vsenarodna zbirka denarnih prispevkov za postavitev veličastnega spomenika francoskim vojakom v Beogradu, ki so padli na solunski fronti.

Berlin šteje danes 4.308.000 prebivalcev, med katerimi je le 70.051 brezposelnih.

V raznih krajih Turčije so v zadnjih dneh zopet čutili več močnih potresnih sunkov.

Državni dohodki pri nas močno naraščajo, česar pa v državnih izdatkih in pri javnih delih v Sloveniji skoro ne opazimo. Iz uradne statistike posnemamo, da so narasli državni dohodki v glavnih panogah v primeri z zadnjima dvema letoma naslednje: **Železnice:** l. 1935/36 — 2004 milijone, l. 1936/37 — 2044 milij., l. 1937/38 — 2344 milijonov; **gozdovi:** l. 1935/36 — 85 milij., leta 1936/37 — 82 milij., l. 1937/38 — 151 milijonov; **rudniki:** l. 1935/36 — 225 milij., l. 1936/37 — 258 milij., l. 1937/38 — 325 milijonov; **pošta, brzovoj in telefon:** leta 1935/36 — 423 milij., l. 1936/37 — 450 milij., l. 1937/38 — 499 milijonov dinarjev. Narod pa poje staro slovensko narodno pesem: «Kam vse to preide, kam to gre, kam to gre?...»

Krivda in krivda. Poročali smo že, da je nedavno poneveril bivši šef davčne uprave v Metkoviću v Dalmaciji okrog četrtilijona dinarjev iz uradne blagajne. Sedaj bi moral ta «vzorni» uradnik na odgovor pred sodišče v Split, pa je bila razprava proti njemu odložena na nedoločen čas, češ da je «gospod davkar obolel na duhu in ga je treba poslati v opazovalnico za umobolne». Zgodba o težkih in majhnih ribah se ponavlja, kakor tudi gospod ni nikdar pijan, temveč le bolan...

Novo zgrajeni peron s podzemskimi hodniki na zagrebškem glavnem kolodvoru so preteklo nedeljo svečano izročili prometu. Istočasno so bili izdani tudi novi predpisi o potniškem prometu.

Stroge odredbe. Kakor poročajo listi, so dobila vsa krajevna oblastva v Istri, na Reki in v Primorju nalog, da morajo od- slej, kolikor je le mogoče, po- ostriti nadzorstvo nad vsemi tu- ci, ki prihajajo v te pokrajine bo- disi peš, bodisi z avtomobili, av- tobusi in drugimi vozili. Vse ka- rabinjerske postaje so bile oja- čene z večjim številom novih orožnikov.

Letošnji pridelek sliv v Bosni ima po podatkih Zbornice za tr- govino in industrijo v Sarajevu skrajno slabe izgleda. Zaradi vremenskih nezdod je sliva, ime- novana «ranka», popolnoma uni- čena, dočim se je pozna «požeš- ka» vrsta ohranila le v višjih leg- ah, v dolinah pa je prav tako uničena.

Letina v Dalmaciji. V primor- ski banovini zadnji mraz ni na- pravil v splošnem take škode, kakor se je prvotno mislilo. Tež- ko je bilo prizadeto sočivje in povrtina, prav posebno pa še pašniki, ki še vedno niso ozele- neli in je zelo mnogo živine, zla- sti drobnice, zaradi pomanjka- nja krme poginilo. Sadno drevje bo rodilo prav obilo, zlasti češ- nje, breskve in marelice. Nekaj manj bo rožičev in mandljev.

Škoda po vinogradih, ki sta jo povzročila letošnji pomladni mraz in sneg, se uradno ceni v dravski in savski banovini na 60%-no zmanjšanje pridelka, v drinski banovini pa na 30%-no. Iz ostalih banovin točni podatki še niso prispeli.

Vinska letina v Dalmaciji ka- že kljub vsemu pričakovanju naravnost sijajne izgleda, tako da se računa, da bo letošnji pri- delek izvrstnega vina (seveda če ne bo peronospora, toče, suše itd.) znašal nad milijon hekto- litrov napram 675.000 hl v pre- teklem letu in napram 800.000 hl v normalnih vinskih letinah.

Vse šole v Pragi bodo zaklju- čile svoj letošnji pouk že 15. ju- nija, ker bodo vsa šolska poslop- ja preurejena za prenočišča za sokolske goste na letošnjem vse- sokolskem zletu.

Na veliki mednarodni filatel- istični razstavi, ki bo o priliki vsesokolskega zleta v Pragi od 26. junija do 4. julija, bodo raz- stavljene krasne zbirke poštних znamk iz vsega sveta. Iz tujine se je s svojimi bogatimi zbirka- mi prijavilo doslej že 430 raz- stavjalcev. Najdražja znamka, ki bo razstavljena, se ceni na 900.000 čeških kron. Razstavlje- ne zbirke so že sedaj zavarova- ne za približno 30 milijonov Kč.

Češkoslovaški turisti slavijo letos 50-letnico obstoja svoje največje turistične organizacije «Kluba češkoslovaških turistov», ki šteje danes nad 100.000 članov, in sicer 89.739 rednih, 209 častnih in 10.119 članov mladinske sekcije. Mreža markiranih potov tega kluba meri v skupni dolžini kakih 40.000 km in spada med najboljše v vsej Evropi. Klub je tudi lastnik 22 zgodovinskih gradov, v svoji režiji pa vodi še 6 nadaljnjih gradov.

Velika zgodovinska razstava bo prirejena v Haagu na Nizo- zemskem v letošnjem septembru v proslavo 40-letnice vladanja nizozemske kraljice Viljemine.

Rekord med proizvajalci ži- vega srebra na svetu je dosegla Italija, ki je še leta 1932. proiz- vedla 438 ton živega srebra, leta 1936. že 1472 ton, lani pa skoro 1900 ton.

Zjutraj...

zlasti pa
zvečer

Sargov

KALODONT

proti zobnemu
kamnu

Samouprava Vprašanje in odgovor

Vprašanje: Kdo ima pravi- co, da izpremeni sedež občine? (Vrhničan).

Odgovor: O tem govori § 10. zakona o občinah, ki se glasi: «Ime in sedež občine se dolo- čita s kraljevim ukazom na pred- log ministra za notranje posle.» — Iz tega izvira, da je prepuščeno povsem svobodni presoji ministra za notranje posle, ali in kako sta- vi predloge za določitev (izpre- membo) sedeža občine. Minister pri svoji odločbi ni dolžan upo- števat niti morebitnih sklepov občinskega odbora, niti katerega- koli drugega mnenja. On more in sme v zmislu zakonitih določil od- ločati v tem primeru po svojem lastnem preudarku. Torej je prak- tično mogoče, da se določi sedež občine brez vsakega sklepa ob- činskega odbora in tudi proti sklepu občinskega odbora in sploh brez privoljenja občinskega od- bora. Če bi pa hoteli preprečiti morebiti nameravano izpremembo sedeža občine, bi morali n. pr. s pisмено predstavo na nadzorno oblastvo (sresko načelstvo) doka- zati, da je večina volilcev, vsi ura- di (šola, orožništvo, župni urad, oddelek finančne kontrole, če je tam, itd.) proti vsaki izpremembi sedeža občine.

V Pragi bodo pojutrišnjem 22. t. m. občinske volitve, pri katerih se obeta zelo živahna volil- na borba. Za 100 mest praških mestnih svetnikov se poteguje na 21 kandidatnih listah nič manj, kakor 1364 kandidatov.

Odnošaji med Vatikanom in Nemčijo so se z rimskim obis- kom Hitlerja močno poostrili, ker je Hitler odklonil svoj obisk pri sv. očetu. Baje bo odpove- dan konkordat s strani Nemčije.

Vojaki v Nemčiji odslej Hit- lerja ne bodo več pozdravljali s salutiranjem, temveč z dvigan- njem desnice.

Japonska mladina se vedno bolj upira imperijalističnim tež- njam sedanje diktatorske vlade in njeni zavojevalni vojni na Kitajskem. Doslej so japonske oblasti zaprle že 7500 akademi- kov in srednješolcev.

Med Poljsko in Litvo je sedaj ves poštni, telefonski in brzovoj- ni promet docela vpostavljen.

Predsednik republike Turčije in njen reformator Kemal Ata- türk se zaradi težke bolezni na- merava umakniti s svojega me- sta. Kot novi predsednik repu- blike se imenuje sedanji mini- strski predsednik Dželal Bajar, ki se je pred dnevi mudil v druž- bi turškega zunanega ministra dr. Ruždi Arasa v Beogradu in na Oplencu. Kemal Atatürk je prepisal vse svoje nepremično imetje na turško državo.

Zanimiva primerjava

Kako je bilo včasih in kako je danes v šolskem pogledu na Češkoslovaškem

Šef propagande sudetsko-nemške stranke na Češkoslovaškem Sebekowski je imel pred dnevi v lipskem radiu predavanje o «zastopljivanju» Nemcev v prosvetnih vprašanjih v Češkoslovaški republiki in je končno pripomnil, da je tozadevni odstavek iz govora na karlovarskem kongresu sudetsko-nemške stranke češkoslovaška vladna cenzura zaplenila. Ta famozni Sebekowski pa je v svojem predavanju pozabil povedati, da imajo Nemci na Češkoslovaškem tri visoke šole, 73 gimnazij in realk, 10 učiteljskih, 193 strokovnih šol, 425 meščanskih in 3233 ljudskih šol. Seveda ni v interesu niti tega Sebekowskega, niti radia v Lipskem, da bi govorila o takih resničnih stvarih.

Vprašati pa se moramo tudi pri tem, ali se sme tak razvoj nemškega šolstva na Češkoslovaškem imenovati «dušenje narodnih manjšin»? Kako naj pa, potem imenujemo propagando henlajnovcev in njihovih pomagačev? Če se je v narodnostno-mešanih krajih moglo kdajkoli nekeje govoriti o kakem «dušenju» v šolskem pogledu, potem je bilo to v času, ko so bili na češkem severu in v drugih pokrajinah edini gospodarji prav ti sudetski Nemci, takrat wolfovskega, danes henlajnskega kova. Takrat so bile češkoslovaške družine samo zato, ker so zahtevale lastne češke šole, v množicah metane iz služb in stanovanj ter so bile izpostavljeni najstrašnejšemu preganjanju in nasilju. V Brezankah je bilo pred 30 leti revnemu delavcu njegovo borno pohištvo zmetano v potok, vsa kuhinjska posoda pa mu je bila razbita. V Lomu so leta 1907. zaradi šolske stavke staršev, ki so protestirali proti namestitvi otrok v nezdravih šolskih prostorih, morali rudarji priti iz rudnika in tako potne, od premoega za-

mazane so orožniki gonili v mesto k zaslišanju. Zborovanja staršev so bila brez vsakega razloga razpuščena, učitelji pa so se morali zagovarjati v disciplinskih postopkih. V Ervjencah je bilo vrženih na cesto 120 čeških družin in 6. junija 1907 je bil proti Čehom izvršen puč; bilo je veliko število ranjenih, med njimi tudi žena nekega rudarja v devetem mesecu nosečnosti.

Borbo za češke šole na severu bi lahko opisovali brez konca in kraja. Nemci so zakonite zahteve Čehov izpolnili šele po težki borbi, vendar se je pa takrat češko šolsko vprašanje rešilo komaj napol. Od 23.000 čeških otrok pod Rudogorjem je imelo le 9000 učencev češki pouk v 18 šolah, dočim je moralo 14.000 čeških otrok obiskovati nemške šole. Čeških meščanskih šol pred 30 leti sploh ni bilo. Krono vsega

pa predstavljajo učilnice v takratnih čeških ljudskih šolah. Otroci so trpeli v njih fizično in duševno. Če vzamemo danes 8 okrajev pod Rudogorjem, imajo Nemci v njih «pod češko vlado» za 46.679 učencev 393 ljudskih šol in za 16.691 učencev 69 meščanskih šol, poleg tega pa še večje število zasebnih šol. Če bi Nemcem danes vračevali milo za drago le po onem njihovem nekdanjem receptu, ki so ga sami uporabljali pod svojo vlado proti češkemu, večinoma delavskemu življu, potem bi imeli Nemci danes pravico ravno na desetino šol, ki jih danes imajo. Češkoslovaška republika se je dejansko res v polni meri pobrigala za izobrazbo in vzgojo nemške mladine. Henleinovci očividno gledajo danes «dušenje» nemške prosvete v tem, da češki otroci v narodnostno-mešanih krajih hodijo v češke šole, namesto v nemške, kakor nekoč, in da se tako češki otroci vzgajajo kot zavedni sinovi svojega češkega svobodnega naroda.

Iz sveta umetnosti

V operi so po dolgih letih osvežili spomin na Puccinijevo glasbeno-dramatično delo «Manon Lescaut», v kateri je nagromadenih obilo glasbenih domislekov, ki so prišli do razvoja v nadaljnjih skladateljevih operah (Bohème, Madame Butterfly in Tosca). Kljub temu, da je bila «Manon» francoskega Masseneta že ob nastanku Puccinijeve «Manon Lescaut» slavna in zlasti v Franciji zelo uvaževana, spada tudi Puccinijevo delo med vse pozornosti vredna po bogastvu svojih melodij in apartni orkestraciji. V režiji prof. Šesta in pod taktirko dirigenta N. Stritofa je premijera dosegla očividno velik uspeh. Solisti gg. Vidaličeva, Francl, Janko in Rus so se poleg manjših vlog uspešno uveljavili. Da predstava ni bila boljše obiskana, je bilo pač krivo istovečerno gostovanje bolgarske operete v drami, ki pa tudi ni moglo zaznamovati povoljnega obiska.

Dvořakov «Jakobinec» kljub lepi glasbi na račun slabega libreta ni

mogel posebno ogreti publike, dasi je v režiji, inscenaciji in glasbenem vodstvu imel vseskozi smotrne tolače in vodnike. Kot gost je v vlogi tiranskega grajskega oskrbuika vzorno pel in igral g. M. Rus iz Zagreba.

G. Josip Rijavec, naš dragi znanec, je zopet po dolgem času zadivil ljubljance — in morda še bolj ljubljance s svojo prvovrstno kreacijo Maria v Puccinijevi «Tosci». Bil je za svoj nastop deležen gromkih aplavzov polnega gledališča.

Drama, 25-letnico svojega umetniškega dela je praznoval dne 13. maja naš uvaževani dramski igralec, režiser in inscenator g. Valo Bratina z uprizoritvijo dr. M. Šnuderlovih treh posrečenih skečev, nazvanih «Lopovščine». Hvaležna publika je dramsko gledališče skoro napolnila. Izmed običajnih čestitk uprave in združenja gled. igralcev se je navzočnim najbolj dojmila skromna, a tem pristrénejša počastitev jubilaranta po idrijskih rojakih,

ki so mu poklonili šopek cvetja iz rojstnega kraja, živosebrno rudo, na «šino» je kljukal idrijski rudar, pozdravljali so ga idrijski zvonovi iz cerkve sv. Barbare in g. Tone Kos je tako lepo govoril, da so rojaki in prijatelji venomer ihteli. G. Bratina se je iskreno zahvalil vsem za vse in končal z željo, naj bi skoro napolnil čas, ko bi mogli slovenski igralci ponesti svojo umetnost povsod, kjer se glasi slovenska beseda.

Šah

Domače vesti: Državno prvenstvo moštev se bo pričelo v dravski banovini v nedeljo 22. maja. Kot prva nasprotnika bosta nastopila Mariborski in Celjski šahovski klub. Zmagovalec pa bo nastopil potem proti sedanjemu drž. prvaku LSK.

V četrtek je imel LSK brzoturnir za prvenstvo maja. Zmagal je klubski prvak Furlani z 8, slede Šiška s 7, Sikošek s 6, Kumelj in Peterman s 5 točkami itd.

Bel: Furlani. — Črni: Nedeljkovič.

Francoska igra.
1. e2—e4, e7—e6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Sb1—c3, Sg8—f6; 4. Le1—g5, Lf8—e7; 5. e4—e5, Sb8—d7; 6. h2—h4, f7—f6 (običajno se igra e5. Poteza f6 izhaja od ruskih analitikov); 7. e5:f6, Le7:f6; 8. Lf1—d3, e7—e5; 9. Dd1—g4, Dd8—e7 (na 9. — Dd6 sledi 0—0, Lxf6 in Dg7); 10. Sg1—f3, c5—c4? (s to potezo se odpove črni pritisku na damskem križu); 11. Ld5—f1, Sb8—c6; 12. 0—0, Sd7—b6; 13. Sf—e5! Se6:e5; 14. d4—e5, Lf6:g5; 15. h4:g5, Le8—d7; 16. Dg4—h5+ Ke8—d8 (Df7, 17.g6!); 17. f2—f4, g7—g6; 18. Dh5—h3, Ta8—c8; 19. Lf1—e2, Kd8—c7; 20. Le2—g4, Kc7—b8; 21. Sc3—e2, Te8—e8 (Beli pritiska na polje e6; obramba s Sa4 in Se5 ne gre zaradi Txd5!); 22. Td1—d2! Ld7—e8; 23. Se2—c3 (preprečuje Sa4) a7—a6; 24. Dh5—e3, Sb6—d7; 25. Lg4—f3 (Črni je obranil točko e6, je pa izpostavil napadu točko d5), Th8—f8; 26. g2—g3, Tf8—f7 (Se5 ne gre, ker sledi Lxd5!); 27. Se3—d1 (konj gre preko f2 in g4 na f6), De7—c5; 28. De3:c5, Sd7:e5; 29. Sd1—f2, Te8—e7; 30. Sf2—g4, Se5—d7; 31. Td2—h2, Kb8—e7; 32. e2—c3, Kc7—d8; 33. Ke1—d2, Kd8—e8? (daljši odpor bi nudilo Sf8); 34. Sg4—f6, Sd7:f6; 35. e5:f6, Te7—e7; 36. Th1—e1 (preti Ld5!), Ke8—d7; 37. Lf3—g4, Kd7—d6; 38. Th2—e2 in beli dobi v 41. potezi.

Sovjetski svetovni atlas

Nedavno je izšel prvi zvezek velikega sovjetskega svetovnega atasa, ki se izdaja po odredbi sovjetske vlade. Prvi zvezek ima 80 listov v formatu 50 × 35 cm in se deli na dva velika dela: Prvi del ima nad 180 map neba in ozvezdij ter solnčnega sistema, razvoj zemljepisnih predstav o zemlji, važne ekspedicije in zemljepisna odkritja, mape Arktide in Antarktide, mape razporeditve raznih panog sovjetske industrije, prodajne trge za gotove izdelke in surovine, mape svetovnih zračnih prog, politično mape Tihega oceana itd. Drugi del pa je posvečen Sovjetski Uniji in vsebuje kakih 170 map, med njimi fizikalne, politično-upravne in geološke mape SSSR, mape najdišč koristnih rudnin, napredek mest, razdelitev industrije, kmetijstva in živinoreje, prometne poti, zunanjo trgovino itd. Veliki sovjetski svetovni atlas bo izšel iz tiska v treh zvezkih. Drugi zvezek atasa bo vseboval pregledne gospodarske mape republik, krajev in oblasti Sovjetske Unije, zgodovinske mape predvojnne Rusije in Sovjetske Unije. Vsebina tretjega zvezka pa bodo pregledne fizikalno-geografske, upravno-politične in gospodarske mape vseh kontinentov in tujih držav. Vsak zvezek bo izšel v 10.500 izvodih.

Šale

Miha: «Slišal sem, da ti je žena darovala sina?»

Tone: «Darovala? Saj veš, kako! Za sanatorij sem moral plačati 2000 dinarjev, zdravniku 500, babici 200, in potem še praviš, da mi ga je darovala?!»

*

Pankracij se hvali v neki družbi: «Jona je ostal v trebuhu ribe tri dni. Pa je moj stric že večji mojster! On je ostal v želodcu morskega psa mnogo dalje.»

«Kako dolgo pa?»

«Še sedaj je v njem!»

Posvetovalnica

za naročnike „SLOVENSKE BESEDE“

Kdor je plačal naročnino za „Slovensko Besedo“, se lahko brezplačno posluži naše posvetovalnice, kjer dobi informacije:

- o vsakovrstnih vlogah na upravne oblasti, občino, srez, banovino in na ministrstvo;
- o prošnjah za vojaške oprostitev;
- o vlogah na davčne oblasti;
- o zakonitih socijalnih dajatvah; skratka
- o vsem in vselej, kadar potrebujete nasvetov, da pridobite ali očuvate socijalne ali gospodarske pravice.

Na posvetovalnico sporočite pismeno svoje želje, nakar dobite takoj tudi pismen odgovor. Za odgovor pošljite znamko za 2 Din

Dopise pošljite na naslov:
„SLOVENSKA BESEDA“
Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II.

Gostilna pri „Jerici“

Rožna dolina G. V./2.

sporoča, da je otvorjeno po predpisih zgrajeno novo balinišče.

Točim prvovrstna štajerska, dolenjska in dalmatinska vina.

Mrzla in topla jedila vedno na razpolago.

Dobilo se priznana dobre domače salame in suhe klobase.

Priporoča se Viktor Jeločnik.

Sveže najfinišče norveško

ribje olje

iz lekarne

dr. G. Piccolija v Ljubljani se priporoča bledim in slabotnim osebam

Oglašujte v „Slovenski besedi“

„FIDES“

Informacijska pisarna J. SEVER, DEDICI

LJUBLJANA, Gosposvetska cesta 14

Izvršuje vse informacijske posle, bodisi v trgovskih in privatnih stvareh, kakortudi saniranje posojilnih zadev najkulantneje in v najstrožji tajnosti. Posredovanje za inozemska zastopstva.

Ljubljanci obiščite

gostilno „PRI MAKSELU“

Sp. Šiška, Jernejeva cesta 24,

kjer boste postreženi s priznano dobro domačo dolenjsko šunko in z domačimi dolenjskimi klobasami. Topla in mrzla jedila vedno na razpolago. Došla nova pošiljka viških vin. Prav tako točim prvovrstna štajerska in dolenjska vina. Balinišče je že odprto.

Priporoča se Maks Klančar.

Trajno kodranje samo Din 60-

Barvanje las v vseh niansah. Izdelava garantirano dobra.

Prizerski salon

MIRKO ZALETEL, Ljubljana Cesta 29. oktobra (Rimska) štev. 24

Gostilna „ŠTRAJZEL“